

MASARYKOVA UNIVERZITA

STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY

Úvod

do studia znakových jazyků

Podzimní semestr 2013

Brno, 24. října 2013

MASARYKOVA UNIVERZITA

STŘEDISKO PRO POMOC STUDENTŮM SE SPECIFICKÝMI NÁROKY

Kategorie aspektu ve znakovém jazyce

Mgr. Jana Wagnerová

KATEGORIE ASPEKTU ve znakovém jazyce

- pojímá se obvykle jako způsob vnímání události nebo situace, na něž pohlížíme z hlediska jeho:
 - dokončení
 - pokračování
 - opakování
 - začátku
 - děje, který ještě neproběhl
 - děje, který začal, ale ještě neskončil

KATEGORIE ASPEKTU v americkém a britském znakovém jazyce

- Aspektem se zabývali např. tyto lingvisté:

Americký znakový jazyk (ASL):

KLIMA A BELLUGI
LIDDEL

Britský znakový jazyk (BSL):

WOLL

KATEGORIE ASPEKTU v americkém a britském znakovém jazyce

- Některá slovesa v britském a americkém znakovém jazyce mohou vyjádřit aspekt pouhým ohýbáním tvaru slovesa
- Typy změn pohybu, měnit se může také nemanuální složka:
 - počáteční držení při artikulaci znaku
 - prodloužení pohybu
 - napětí
 - kroky
 - nejčastější typ změny: **rychlost, opakování**

KATEGORIE ASPEKTU v americkém znakovém jazyce

- Příklady aspektů u slovesa STUDY, LOOK:

1. Pravidelně (regularly, habitual):

- opakovaný pohyb po přímé linii: STUDY^{REGULARLY}

2. Nepřetržitě (continually):

- opakovaný malý kruhový pohyb: STUDY^{CONTINUALLY}

3. Opakovaně (repeatedly, iterativ):

- opakovaný přímý a kruhový pohyb: STUDY^{OVER-AND-OVER-AGAIN}

4. Po delší dobu (for an extended period):

- opakovaný velký kruhový pohyb STUDY^{FOR-PROLONGED-PERIOD}

KATEGORIE ASPEKTU v americkém znakovém jazyce

- Příklady dalších aspektů:
- 5. Počáteční – nerealizovaný (unrealized – inceptive):**
- sloveso v citátové formě: pohyb od těla, ohýbané sloveso: kratší pohyb směrem k tělu:
TELL^{UNREALIZED-INCEPTIVE}
 - při artikulaci znaku se na začátku přeruší pohyb a po krátkou dobu se „drží“: - např. WALK^{UNREALIZED-INCEPTIVE}

KATEGORIE ASPEKTU v britském znakovém jazyce

- Stejně jako v americkém znakovém jazyce, i zde existuje celá řada aspektů (např. POČÁTEČNÍ-NEREALIZOVANÝ, atd.).
Zaměříme se pouze na některé z nich.
- Pro určení významu aspektu je potřeba rozlišit dvě skupiny sloves: **stavová** a **dynamická**
 1. **Stavová slovesa:** nemohou se ohýbat, nevyjadřují aspekt ohýbáním slovesa, např. KNOW
 2. **Dynamická slovesa:** mohou se ohýbat, např. WAIT, JUMP

KATEGORIE ASPEKTU v britském znakovém jazyce

2. Dynamická slovesa – dělíme na dvě další skupiny:

A) slovesa, která svým významem vyjadřují trvající děj (DURATIVE), např. WAIT, READ

B) slovesa, která označují jednorázový děj, prosté události (PUNCTUAL), např. JUMP, GO, KILL

U obou skupin sloves (durative, punctual) má změna aspektu v rychlosti pohybu a opakování jiný význam:

KATEGORIE ASPEKTU v britském znakovém jazyce

ZMĚNA POHYBU	Slovesa „DURATIVE“ (WAIT)	Slovesa „PUNCTUAL“ (GO)
<u>RYCHLÉ OPAKOVÁNÍ</u>	TRVAJÍCÍ ASPEKT (durative)	ASPEKT ZVYKU, PRAVIDELNOSTI (habitual)
	WAIT ^{A-LONG-TIME} +++ RYCH <i>Waited a long time.</i>	GO ^{ALWAYS} +++RYCH <i>(He) always goes (on a Friday).</i>
<u>POMALÉ OPAKOVÁNÍ</u>	POKRAČOVACÍ ASPEKT (continuative)	OPAKOVANÝ ASPEKT (iterative)
	WAIT ^{FOR-AGES-AND-AGES} +++POM <i>Waited for ages and ages and ages.</i>	GO ^{AGAIN-AND-AGAIN} +++POM <i>(He) went again and again and again.</i>

KATEGORIE ASPEKTU v českém znakovém jazyce

- U ASL a BSL jsme ukázali několik příkladů vyjádření aspektu gramatickými prostředky. Kromě nich existují i lexikální prostředky, např. NOT-YET, FINISH.
- V českém znakovém jazyce **nebyla kategorie aspektu dostatečně prozkoumána**, ale na základě předběžných pozorování lze konstatovat, že **i zde existují gramatické a lexikální prostředky** pro vyjádření kategorie aspektu.

KATEGORIE ASPEKTU v českém znakovém jazyce

- ASPEKT UKONČENÍ DĚJE

Lexikálním výrazem HOTOVO vyjádříme skutečnost, že se jedná o děj ukončený, např. **PSÁT HOTOVO**.
Překlad: *Už to napsal./Napsal to.*

- ASPEKT NEREALIZOVANÉHO DĚJE

Pokud ke slovesu přidáme lexikální výraz JEŠTĚ-NE, pak se jedná o děj, který nebyl ještě realizován.
Např. **PSÁT JEŠTĚ-NE**
Překlad: *Ještě to nenapsal./Nenapsal to.*

KATEGORIE ASPEKTU v českém znakovém jazyce

- ASPEKT OPAKOVÁNÍ DĚJE

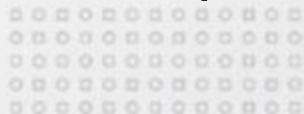
Jednorázový děj: základní pohyb slovesa, např. **DÁT**

Opakovaný děj: opakování základního pohybu slovesa,
Např. **DÁT+++**, překlad: *dávat*

- ASPEKT TRVÁNÍ DĚJE

Dobu trvání děje vyjádříme modifikací znaku
opakováním jeho pohybu, pomalejší artikulací a
nemanuální složkou,

např. **CHODIT** x **CHODIT^{POMALU}** POH ↑

SEZNAM ZDROJŮ:

BRENNAN, M. The Visual World Of British Sign Language: An Introduction. In Brien, D. *Dictionary of British Sign Language/English*. London: Deaf Studies Research Unit, University of Durham, 1992.

KYLE, J., WOLL, B. Sign morphology and syntax the grammar of BSL. In: *Sign language: The study of deaf people and their language*. Cambridge: Gambridge University Press, 1985.

WILBUR, R. B. Sign Morphology: Inflection. (kap. 5) In: *American Sign Language: Linguistic and Applied Dimensions*. 2nd Edition. Massachusetts: College Hill Press, 1987.

DEUCHAR, M. The grammar of BSL. (kap. 4) In: *British Sign Language*. Croom Helm: London, 1984.

Děkuji za pozornost.

**Středisko pro pomoc studentům se specifickými nároky
Masarykovy univerzity**

Šumavská 15, 602 00 Brno

Tel.: 549491105

Fax: 549491120

E-mail: teiresias@muni.cz

www.teiresias.muni.cz